

LAUSUNTO SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNALLE

Asia:

- HE 94/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 54 §:n muuttamisesta ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 25 §:n 4 momentin kumoamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt minulta lausuntoa hallituksen esityksestä 94/2024 vp. Esitän valiokunnalle lausuntonani kunnioittavasti seuraavaa:

1. Lähtökohdat

- (1) Hallituksen esityksen tarkoituksena on säätää toistaiseksi voimassa olevat säännökset, jotka muodostaisivat potilastietojen käsittelyyn poikkeuksen Uudenmaan hyvinvointialueiden, HUS:n ja Helsingin kaupungin potilasrekisterien välillä tapahtuvaan tietojen luovuttamiseen suhteessa muualla maassa säädettyihin luovutussäännöksiin nähden. Ehdotusta on perusteltu lähinnä kumotulla terveydenhuoltolain 9 §:n sääntelyllä, jossa oli säädetty sairaanhoitopiirin alueen yhteisestä potilasrekisteristä, jollaista ei kuitenkaan tosiasiallisesti ollut yhdessäkään sairaanhoitopiirissä, koska potilastietojen siirtyminen valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin tarkoitti myös sovellettavat sääntelyn muuttumista siten, että rekisterin muodostuminen määräytyi silloisen asiakastietolain perusteella eikä terveydenhuoltolain perusteella. *Hallituksen esityksen perusteella Uudenmaan maakunnan alueella toimivien julkisten terveydenhuollon palveluntarjoajien potilasrekistereistä ei muodostu yhteisrekisteriä, joten tähtäkään osin ehdotusta ei voida pitää rinnasteisena kumottuun terveydenhuoltolain 9 §:n sääntelyyn nähden toisin kuin hallituksen esitys antaa ymmärtää.*
- (2) Uudenmaan alueella terveydenhuoltolain 9 § tarkoitti lähinnä vanhan viitetietojärjestelmän elinkaaren jatkamista eikä yhtenäistä rekisterinpitoa eikä yhteistä rekisteriä, koska terveydenhuoltolain 9 §:n mukaisesti jokainen terveydenhuollon toimintayksikkö toimi rekisterinpitäjänä omien tietojensa osalta. *Painotan valiokunnalle, että nyt ehdotettava sääntelyä ei voida rinnastaa eikä perustellakaan terveydenhuoltolain 9 §:n kumotulla sääntelyllä, koska jo aiemminkin Kanta-palveluja koskevassa sääntelyssä silloiseen arkistopalveluun (nykyinen valtakunnallinen asiakastietovaranto) tallennettuihin potilastietoihin sovellettiin silloista asiakastietolakia eikä terveydenhuoltolain 9 §:n sääntelyä. Siten tiedot, jotka oli siirretty arkistopalveluun, eivät kuuluneet sairaanhoitopiirin yhteiseen potilastietorekisteriin, vaan asiakastietolain mukaisesti palveluntarjoajittain järjestettyyn rekisteriin.*
- (3) Sääntelyn perustuslain mukaisuuden arvioinnissa merkitystä on myös sillä, mistä tietoja luovutetaan Uudenmaan hyvinvointialueiden, HUS:n ja Helsingin kaupungin välillä. Voimassa olevan asiakastietolain mukaisesti alkuperäiset potilasasiakirjat tallennetaan valtakunnalliseen asiakastietovarantoon, josta tiedot ovat saatavilla hyvinvointialueiden palveluntarjoajien välillä potilaan antaman luovutuslupan perusteella. Tietoja ei luovuteta lähtökohtaisesti mistään hyvinvointialueiden omista tietojärjestelmistä tai potilasrekistereistä, vaan valtakunnallisessa asiakastietovarannossa olevista palveluntarjoajittain järjestetyistä potilasrekistereistä. Osa potilastiedoista ei ole tallennettu vielä valtakunnalliseen asiakastietovarantoon, joten tältä osin tietojen luovuttamisessa on sovellettava niitä sääntöjä, joita ei ole sidottu valtakunnallisessa asiakastietovarannossa olevien tietojen luovuttamiseen.
- (4) Hallituksen esityksessä ei ole perusteltu millään tavalla toiminnallisesti ja oikeasuhtaisella tavalla, miksi Uudenmaan hyvinvointialueiden, HUS:n ja Helsingin kaupungin välillä tietojen luovuttaminen ei tapahdu a) valtakunnallisen asiakastietovarannon kautta luovutuslupan perusteella ja b) miksi tietojen luovuttamisen tulisi perustua Uudenmaan hyvinvointialueiden palveluntarjoajien tai Helsingin kaupungin välillä pelkästään potilaalle annettuun informaatioon. Lähtökohdiltanhan näiden hyvinvointialueiden välillä ei pitäisi olla säännöllistä potilastietojen luovuttamista kuin muuttoliikkeen taikka terveydenhuoltolain salliman valinnanvapauden

puitteissa, joka voi myös tarkoittaa muunkin kuin Uudenmaan hyvinvointialueiden tai Helsingin kaupungin palvelunantajan palvelujen käyttöä muualla Suomessa.

- (5) Jossain määrin oikeasuhtaisena ja perustellumpana voidaan pitää HUS-yhtymän sekä hyvinvointialueiden tai Helsingin kaupungin välillä tapahtuvaa tietojen luovuttamista, koska pääosa erikoissairaanhoidosta on keskitetty HUS-yhtymälle. *Painotankin valiokunnalle sitä, että nykyisin voimassa oleva määräaikainen sääntely luo liian laajat ja kontrolloimattomat perusteet tietojen luovuttamiselle Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin palvelunantajien välillä eikä tällaiselle erillISRatkaisulle suhteessa muun maan hyvinvointialueisiin nähden ole olemassa perusoikeuksien rajoittamisperusteiden kannalta katsottuna mitään hyväksyttäviä toista perusoikeutta edistäviä perusteita toisin kuin hyvinvointialueiden ja erikoissairaanhoidon palveluja tuottavan HUS-yhtymän välillä. Tietojen luovuttaminen luovutusluvan perusteella mahdollistaa tietojen luovuttamisen Uudenmaan maakunnassa sijaitsevien julkisen terveydenhuollon palvelunantajien välillä sujuvasti, kunhan Uudenmaan alueen julkiset palvelunantajat käyttäisivät tietoja valtakunnallisesta tietovarannosta, kuten muutkin hyvinvointialueet. Ei ole osoitettavissa, että luovutuslupa perustuva tietojen luovuttaminen valtakunnallisesti aiheuttaisi tietojen saatavuuteen ongelmia. Tietoteknisillä ja osin vanhentuneillakin tietojenluovutusratkaisulla ei voida nähdäkseni enää perustella Uudenmaan maakunnan alueelle erillistä tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä, joka voisi johtaa siihen, että tietoja luovutettaisiin muualta kuin valtakunnallisesti asiakastietovarannosta.*
- (6) *Näyttääkin siltä, että hallituksen esityksen poikkeavaa sääntelyä muista hyvinvointialueista perustellaan teknisillä ja osin taloudellisilla syillä, joilla ei voida perustella kestävästi hyväksyttävällä ja oikeasuhtaisella tavalla perusoikeuksien rajoittamista erityisesti yksityiselämän suojan ydinalueella. Edelleen perustelut on sidottu tietyn maakunnan alueella toimiviin julkisiin terveydenhuollon palvelun antajiin, vaikka terveydenhuollon järjestäminen ei perustu maakuntarakenteeseen eikä maakunta ole hallinnollisestikaan merkityksellinen hyvinvointialueiden palvelujen tuottamisessa.*
- (7) Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on rajattava täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään ja sääntelyn on oltava tietosuojasetuksen mahdollistamissa puitteissa yksityiskohtaista ja kattavaa (esim. PeVL 65/2018 vp, PeVL 15/2018 vp). *Sääntelyehdotus ei ole täsmällinen eikä tarkkarajainen. Perustelen tätä erityisesti lukukohdissa 2 ja 3.*
- (8) Perustuslakivaliokunta on myös kiinnittänyt huomiota muun muassa terveydenhuollon kansallisen tietojenkäsittelyä koskevan sääntelyn vaikeaselkoisuuteen, sekavuuteen ja vaikeaan hahmottuvuuteen (PeVL 4/2021 vp). Perustuslakivaliokunta on erityisesti perusoikeuskytkentäisen sääntelyn yhteydessä korostanut sääntelyn selkeyden merkitystä, kun se koskee luonnollisia henkilöitä heidän tavanomaiseen elämäänsä kuuluvissa toiminnoissa (esim. PeVL 51/2016 vp, PeVL 4/2021 vp). Edelleen perustuslakivaliokunta on nostanut esiin vaikeaselkoisen sääntelyn merkityksen ammattihenkilöiden oikeusturvan kannalta katsottuna (PeVL 4/2021 vp). *Nyt lausuttavana oleva ehdotus on osa vaikeaselkoista potilastietojen luovuttamiseen oikeuttavaa sääntelyä, jossa parhaillaan määräajan voimassa oleva sääntely muodostaa poikkeuksen pääsääntöön, jonka mukaan hyvinvointialueiden palvelunantajien välillä potilastietoja voidaan luovuttaa luovutusluvan perusteella. Tällainen lupa koskee kaikkia potilastietoja, ellei potilas ole luvan antamisen yhteydessä tai sen jälkeen kieltänyt tietojensa luovuttamista osittain esimerkiksi hyvinvointialueiden palvelunantajien välillä*

2. Tietojen luovuttamista koskeva ehdotus

- (9) Hallituksen esityksen ehdotettu Uudenmaan hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS:n palvelunantajien välillä tapahtuva tietojen saanti ja käyttö merkitsee tietojen *luovuttamista* eri palvelunantajien välillä ja käytännössä myös eri viranomaisten sekä rekisterinpitäjien välillä.
- (10) Perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa lausuntokäytännössä (esim. PeVL 62/2018 vp) on painotettu, että erottelussa tietojen saamisen tai luovuttamisen tarpeellisuuden ja välttämättömyyden välillä on kyse tietosisältöjen laajuuden ohella myös siitä, että

salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Mitä yleisluonteisempi tietojensaantiin oikeuttava sääntely on, sitä suurempi on vaara, että tällaiset intressit voivat syrjäytyä hyvin automaattisesti. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyyntöä joudutaan käytännössä perustelemaan. Myös tietojen luovuttajan on tällöin mahdollista arvioida pyyntöä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tietojen luovuttaja voi lisäksi kieltäytymällä tosiasiallisesti tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa tietojen luovuttamisvelvollisuus eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapito-intressin yhteensovittamiseksi.

- (11) Perustuslakivaliokunta on pitänyt tarpeellisenä, että salassa pidettävien yksityiselämän suojan ydinalueelle kuuluvien tietojen sähköisestä luovuttamisesta on laissa *riittävät ennakolliset kontrollit* (PeVL 48/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on painottanut kontrollien merkitystä myös säädettäessä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettua lakia (PeVL 73/2018 vp).
- (12) Nyt lausuttavana olevassa sääntelyssä tietojen saanti ja käyttö on sidottu potilaan hoidon edellyttämään laajuuteen eikä potilas voi ennalta kontrolloida omien tietojensa käyttöä, ellei hän ole käyttänyt kielto-oikeuttaan. Tiedonsaantioikeus jää myös yleiselle tasolle, jolloin tietojen luovuttamisesta muodostuu käytäntöjä, jotka syrjäyttävät automaattisesti salassapito-intressin.
- (13) *Käytännössä tietojen luovuttamista ei voida toteuttaa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä ilmaistulla tavalla, koska tietojen luovuttaminen tapahtuu tosiasiallisesti joko valtakunnallisesta asiakastietovarannosta tai palvelunantajien paikallisten kopiopotilasrekisterien välillä katselyhyteyksien tai teknisiä rajapintoja hyödyntävien tiedonsiirtotapojen avulla ilman, että tiedot luovuttava palvelunantaja/viranomainen/rekisterinpitäjä voi millään tavalla ennalta kontrolloida luovutettavien tietojen laajuutta. Tiedonsaannin ja käytön laajuuden ratkaisee kukin terveydenhuollon ammattihenkilö hakiessaan ja käsitellessään yksittäisen potilaan tietoja. Tällä tavalla toteutettuna tietojen luovuttaminen ei tapahdu kontrolloidusti, vaikka sinällään luovuttamisen edellytyksenä on tietoteknisesti varmistettu hoitosuhde potilaaseen, mutta tällä ei kontrolloida tietojen luovuttamisen laajuutta eikä tietojenkäsittelyn rajattua tarkoitustakaan. Lakiehdotuksessa ei ole esitetty mitään korvaavaa kontrollia, kun luovutuslupaa koskevaa sääntelyä ei sovellettaisi Uudenmaan alueen julkisten palvelunantajien välillä.*
- (14) Tietosuojasetuksen 25 artikla edellyttää, että rekisterinpitäjän on käsittelytapojen määrittämisen ja itse käsittelyn yhteydessä toteutettava tehokkaasti tietosuojaperiaatteiden, kuten tietojen minimoinnin, täytäntöönpanoa varten asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet ja tarvittavat suojatoimet, jotta ne saataisiin sisällytettyä käsittelyn osaksi ja jotta käsittely vastaisi tämän asetuksen vaatimuksia ja rekisteröityjen oikeuksia suojattaisiin. Edelleen saman artiklan mukaan ”Rekisterinpitäjän on toteutettava asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla varmistetaan, että oletusarvoisesti käsitellään vain käsittelyn kunkin erityisen tarkoituksen kannalta tarpeellisia henkilötietoja. Tämä velvollisuus koskee kerättyjen henkilötietojen määriä, käsittelyn laajuutta, säilytysaikaa ja saatavilla oloa. Näiden toimenpiteiden avulla on varmistettava etenkin se, että henkilötietoja oletusarvoisesti ei saateta rajoittamattoman henkilömäärän saataville ilman luonnollisen henkilön myötävaikutusta.”
- (15) *Koska asiakastietolaisissa on säädetty tietosuojasetuksen 25 artiklan suojakeinoista rekisterinpitäjää sitovasti, tulisi lainsäätäjän varmistaa, että tietosuojasetuksen 25 artiklan mukaiset vaatimukset täyttyvät myös tietoja luovutettaessa Uudenmaan maakunnan alueella toimivien julkisten palvelunantajien välillä. Nyt ehdotettu sääntely sisältää olennaisia riskejä siitä, että luovutussääntely mahdollistaa potilastietojen käsittelyn rekisterinpitäjyyden ylitäten siten, että tietojen luovuttaminen tapahtuu kontrolloimattomasti ilman asianmukaista tarpeellisuuskontrollia käsittelyn minimointivaatimuksen vastaisesti. Tältä osin on syytä myös kiinnittää huomiota siihen, ettei mainittu 25 artikla sisällä kansallista liikkumavaraa, joten lainsäätäjän on sidottu huomioimaan sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan vaatimukset kansallisessa tietosuojalainsäädännössä.*

- (16) Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että arkaluonteisten tietojen käsittely rajoitetaan vain välttämättömään (mm. PeVL 51/2018 vp). *Tämäkin vaatimus johtaa siihen, että edellä kuvattu tietojen luovuttaminen tulee olla kontrolloidumpaa kuin lakiehdotuksessa ja voimassa olevassa asiakastietolaissa on säädetty.* Säädettyjen suojakeinojen tulee varmistaa tietojen käsittely siten, että se rajoittuu hyvinvointialueiden eri potilasrekistereissä olevien tietojen kontrolloituun luovuttamiseen vain välttämättömin osin. Sääntelyn on täytettävä perusoikeuksien rajoitusedellytysten vaatimukset.

3. Tietojen luovuttajaviranomainen ja tiedot saava viranomainen

- (17) Asiakastietolaissa käytetään pääosin terveydenhuollon palvelunantajan käsitettä. Tähän ratkaisuun päädyttiin asiakastietolain eduskuntakäsittelyn yhteydessä sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa. Tarkoituksena oli selventää sääntelyä siten, että asiakastietolaissa käytetään yhdenmukaisesti tietojenkäsittelystä vastuussa olevasta toimijasta palvelunantajan käsitettä useamman eri käsitteen sijaan.
- (18) Hallituksen esityksessä ei ehdoteta käytettäväksi Uudenmaan erillISRatkaisun sääntelyn yhteydessä palvelunantajan käsitettä, vaan viranomaisen käsitettä. Asiakastietolaki ei sisällä viranomaisen määritelmää. Hallituksen esityksen mukaan ”Uudenmaan maakunnassa potilasta hoitavalla hyvinvointialueella, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän terveyspalveluja järjestävällä ja toteuttavalla viranomaisella ja sen lukuun toimivalla on kuitenkin oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ja käyttää toisen Uudenmaan maakunnan hyvinvointialueella, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän terveyspalvelujen järjestämisestä vastaavan toimivaltaisen viranomaisen potilastietoja potilaan hoidon edellyttämässä laajuudessa, ja potilaalla on oikeus kieltää tietojensa luovuttaminen”.
- (19) Uudenmaan hyvinvointialueilla, HUS:illa ja Helsingin kaupungilla on toimivalta määrätä hallintosäännöissään terveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuussa oleva viranomainen. Niin ikään hyvinvointialueet ovat määränneet hallintosäännöissään potilasrekisterin rekisterinpitäjästä. Pääosin hyvinvointialueet ovat määränneet terveydenhuollon järjestämisvastuulliseksi viranomaiset aluehallitukseen. Niin ikään rekisterinpitäjänä toimii aluehallitus. Esimerkiksi Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hallintosäännön mukaan aluehallitus vastaa järjestämisvastuun toteuttamisesta ja se on lisäksi rekisterinpitäjä. Niin ikään Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen hallintosäännön mukaan aluehallitus vastaa järjestämisvastuun toteuttamisesta ja se on myös rekisterinpitäjä.
- (20) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen sanamuotojen perusteella käytännössä esimerkiksi Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen aluehallituksella on oikeus saada Itä-Uudenmaan aluehallitukselta tietyn potilaan potilastiedot hoidon edellyttämässä laajuudessa. *Lakiehdotuksessa järjestämisvastuulliseen viranomaiseen sidottu tiedonsaantioikeus näyttäisi johtavan muodolliseen tietojen luovuttamiseen yksittäistapauksissa aluehallitusten välillä, joka ei liene kuitenkaan a) ehdotuksen tarkoitus ja b) olemassa oleva nykytilakaan. Ehdotusta tulisi yhdenmukaistaa asiakastietolain terminologiaa vastaavaksi, jolloin sääntely irtaantuu viranomaiseen sidotusta tiedonsaantioikeudesta.*
- (21) Sääntelyä onkin pidettävä edellä esitetyn vuoksi epätäsmällisenä ja toimintaa vastaamattomana. Lakiehdotusta tulisi täsmentää perusoikeuksien rajoitusedellytysten edellyttämällä tavalla.

4. Lopuksi

Hallituksen esityksellä näyttää olevan pyrkimys keskeisesti vastata eduskunnan esittämiin kannanottoihin potilastietojen saannin helpottamisesta Uudenmaan alueen julkisten palvelunantajien välillä. On syytä korostaa, että esimerkiksi HUS tuottaa erikoissairaanhoidon palveluja myös yksityisen työterveyshuollon lähetteen perusteella sekä myös muille Etelä-Suomen hyvinvointialueille ja myös valtakunnallisesti sille säädettyjen erityisten tehtävien vuoksi. Tästä syystä jos tietojen saantia halutaan parantaa palveluketjuissa, ei Uudenmaan alueen julkisten palvelunantajien välille luotava erityinen

sääntely luo tällaista perustaa. Toisaalta luovutuslupaan perustava tietojen saaminen, kun kysymys on nimenomaan kertaluonteisesta luovutusluvasta, tuskin muodostaa erityisiä esteitä tietojen saannille, mutta se on yksi olennainen potilaalla oleva kontrolli, jossa hän voi itse muodostaa tahtotilan siitä, voidaanko hänen tietojaan käsitellä valtakunnallisesti asiakastietovarannosta sekä julkisten että yksityisten palvelunantajien välillä.

Uudenmaan erillissääntelyssä on havaittavissa tällä hetkelläkin epäkohtia muun muassa siinä, miten potilaita informoidaan tietojen luovuttamisesta sekä miten käytännössä potilas voi asettaa kieltoja eri palvelunantajien välille Uudenmaan alueella. Informointi on kertaluonteinen, jossa ei edes neuvota riittävästi kieltojen toteuttamista eikä potilaalle anneta selkeitä ohjeita siitä, mistä hän saa lisätietoja kielto-oikeuden käyttämiseksi. Kielto-oikeus on toteutettu nk. OmaKanta-palveluun osana muihinkin hyvinvointialueisiin kohdistuvaa kielto-oikeustoiminnallisuuksia. Käytännössä potilaan täytyy tuntea Uudenmaan julkisten palvelunantajien hallinnollinen rakenne, jotta hän voi käyttää kielto-oikeuttaan, koska sen käyttöä ei ole eriytetty Uudenmaan alueen palvelunantajien osalta millään tavalla.

Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että sääntelyn kohderyhmän tulee kyetä ilman vaikeuksia soveltamaan säännöksiä (ks. esim. PeVL 60/2014 vp). Valiokunta on korostanut, että sääntelyn selkeyteen on syytä kiinnittää erityistä huomiota perusoikeuskytkeäisessä sääntelyssä, joka koskee luonnollisia henkilöitä heidän tavanomaiseen elämäänsä kuuluvissa toiminnoissa (ks. esim. PeVL 51/2016 vp, PeVL 45/2016 vp). Perustuslakivaliokunnan painottavat seikat ovat myös merkityksellisiä pantaessa täytäntöön lainsäädäntöä. Täytäntöönpanotoimien on tuettava potilaan oikeuksien toteuttamista siten, että potilas ymmärtää selkeästi omat oikeutensa. Niin ikään merkitystä on myös sillä, miten terveydenhuollon ammattihenkilö ymmärtää oikeutensa ja sen laajuudet käsitellessään eri palvelunantajien tietoja ilman, että tätä ennalta kontrolloidaan riittävästi. Kuten edellä on todettu, tällainen nyt ehdotettu malli on tietosuoja-asetuksen 25 artiklan suhteen hyvin ongelmallinen ottaen myös huomioon perustuslakivaliokunnan eri yhteyksissä esille nostamat kontrolloitavuuteen ja tietojen suojaamiseen liittyvät vaatimukset.

Perustuslakivaliokunta on antanut aiemmin määräaikaisesta Uudenmaan alueen erillisestä luovutussääntelystä varsin tiiviin lausuntonsa (PeVL 17/2022 vp), jossa ei käsitellä kuitenkaan nyt tässä lausunnossani esille nostamiani ongelmallisia kohtia suhteessa perustuslakivaliokunnan aiempaan lausuntokäytäntöön. Perustuslakivaliokunnan lausunto ei tarkoita sitä, että valiokunnan lausumatta jättämät seikat eivät olisi valtiosääntöisesti ongelmallisia.

21.10.2024

Tomi Voutilainen
julkisoikeuden professori, dosentti